

This eChok Volume of
במדבר 2 Numbers

is donated in loving memory of

Emilio Attia Z"L

נלב"ע שביעי של פסח תשנ"ד

April 2, 1994

ת.נ.צ.ב.ה.

backs facing [the direction of] the holy ark. All the people sit in rows, with each row facing the backs of those in the row preceding them, so that all the people are facing the holy ark, the elders, and the reading table. When the prayer leader stands up to pray, he stands on the ground in front of the reading table, facing the ark, like the rest of the people. (2) Synagogues and houses of study must be treated with respect. One must sweep them and sprinkle water to settle the dust in them. All Jews in Spain, in the west, Babylonia, and the Land of Israel have

the custom of lighting glass lamps in the synagogues and spreading mats on the floor upon which to sit. But in the cities of Edom, they sit on chairs in the synagogues.

ההיכל. וְכָל הָעָם יוֹשְׁבֵינ שׁוֹרָה לְפָנֵי שׁוֹרָה וּפְנֵי הַשׁוֹרָה לְאַחֲרֵי הַשׁוֹרָה שְׁלִפְנֵיהָ עַד שִׁיחֵיו פְּנֵי כָל הָעָם כְּלָפֵי הַקֹּדֶשׁ וְכְלָפֵי הַזְּקֵנִים וְכְלָפֵי הַתִּיבָה. וּבָעֵת שֶׁשָּׁלַח צְבוּר עוֹמֵד לְתַפְלָה עוֹמֵד בְּאַרְץ לְפָנֵי הַתִּיבָה וּפְנֵיו לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ כְּשֵׁאר הָעָם: ב בְּתֵי כְּנִסְיֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת נוֹהֲגִין בְּהֵן כְּבוֹד וּמְכַבְּדִין אוֹתָן וּמְרַבִּיצִין אוֹתָן. וְנוֹהֲגִין כָּל יִשְׂרָאֵל בְּסִפְרָד וּבְמַעֲרָב וּבְשׁוּנְעַר וּבְאַרְץ הַצְּבִי לְהַדְלִיק עֲשׂוּשִׁיֹת בְּבֵתֵי כְּנִסְיֹת וּלְהַצִּיעַ בְּקַרְקָעַן מִחֻצְלָאוֹת כְּדִי לִישֵׁב עֲלֵיהֶם וּבְעָרֵי אֲדוֹם יוֹשְׁבֵינ בָּהּ עַל הַכְּסָאוֹת:

PINCHAS FOR MONDAY

פינחס ליום שני

TORAH

תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יוד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

טז וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: יז אָעַק יְת מִדֵּינָאֵי וְתִקְטוּל יְתָהוֹן: יח אֲרֵי מְעִיקִין אֲבוֹן אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהַפִּיתָם אוֹתָם: יח כִּי־צָרְרִים יִז צָרוֹר

(16) And the Lord spoke to Moshe saying: (17) Harass the Midyanites, and smite them. (18) For they harass you with their plots which they contrived against you

RASHI

רש"י

(17) צָרוֹר — [In the same form] as זכור, שְׁמוֹר, “remember,” (Exodus 20:8), and “keep” (Deuteronomy 5:12); a term describing continuous action [as if to say.] You must [constantly] show hostility toward them. (18) For they harass you ... in the matter of peor — by surrendering their

(יז) צָרוֹר: כְּמוֹ: זְכוֹר, שְׁמוֹר, לְשׁוֹן הוּהָ עֲלֵיכֶם לְאִיב אוֹתָם: (יח) כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם וְכוּ' עַל־דְּבַר־פְּעוֹר: שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לְזָנוֹת כְּדִי לְהַטְעוֹתָם אַחַר פְּעוֹר. וְאֵת מוֹאָב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד, מִפְּנֵי רוּחַ שְׁהִיְתָה עֲתִידָה לְצֵאת מֵהֶם כְּדֵאֲמַרִּין (בבא קמא לח):

daughters for harlotry so as to entice you to stray after Peor. But he did not order the destruction of Moav because of Ruth, who was destined to issue forth from them, as is stated in [Tractate] Baba Kamma (38b).

לְכוּן בְּנִכְלֵיהוֹן דִּי נִכְלִי לְכוּן
עַל עֶסֶק פְּעוֹר וְעַל עֶסֶק כְּזָבִי
בֵּת רַבָּא דְּמִדְּיָן אַחְתְּהוֹן
דְּאִתְקַטְיִלַת בְּיוֹמָא דְּמוֹתָנָא
עַל עֶסֶק פְּעוֹר: א וְהוּא בֵּתֵר
מוֹתָנָא וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
וְלֹאֲלֵעֹזֵר בֶּר אֶהְרֹן כְּהֵנָּה
לְמִימָר:

הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר-נִכְלוּ לָכֶם עַל-
דְּבַר-פְּעוֹר וְעַל-דְּבַר כְּזָבִי בֵּת-נְשִׂיא מִדְּיָן
אַחְתֶּם הַמִּכָּה בְּיוֹם-הַמִּגַּפָּה עַל-דְּבַר-
פְּעוֹר: כו א וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגַּפָּה פֶּסֶקָא בְּאִמְצַע פֶּסוּק
פ וַיֹּאמֶר יְדוּהָ אֶל-מֹשֶׁה וְאֵל אֶלְעָזָר
בֶּן-אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

in the matter of peor and in the matter of Cozbi their sister, the daughter of the Midyanite leader, who was slain on the day of the plague over the matter of Peor. **26** (1) And it was after the plague, that the Lord spoke to Moshe and to Elazar, the son of Aharon, the priest, saying:

RASHI

רש"י

(1) **And It was after the plague ...** — *This can be compared to a shepherd whose flock was penetrated by wolves who killed some of them, and so he [now] counted them to know how many were left. Another interpretation: When they left Egypt and were*

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגַּפָּה וְגו': מִשָּׁל לְרוֹעֵה שְׂנֵכְנִסוּ וְאֲבִים לְתוֹף עָדְרוּ וְהִרְגוּ בְּהֵן, וְהוּא מוֹנֵה אוֹתָן, לִידַע מַנְיָן הַנוֹתְרוֹת. דְּבַר אַחֵר: בְּשִׁצְאוּ מִמְצָרִים וְנִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה, נִמְסְרוּ לוֹ בְּמַנְיָן, עֲכָשׁוּ, בְּשִׁקְרָב לְמוֹת וְלִהְיוֹר צֹאנוּ, מִחֻזִּירִים בְּמַנְיָן:

given over to Moshe, they were given over to him with a number. Now that he was close to death and would soon have to return his flock, he would return them with a number (Midrash

Tanchuma Pinchas 4, Bamidbar Rabbah 21:7).

PROPHETS Kings I 19

נביאים מלכים א פרק יט

ו וַאֲסִתְכִי וְהָא אֲסִדוּהִי חֲרָא
מְעַפְפָּא וְצִלוּחִיתָא דְּמִיא וְאֶכֶל
וּשְׁתִּי וְתֵב וּשְׁכִיב: ז וְתֵב
מִלְּאֲכָא דִּי תִנְיָנוֹת וְקָרִיב
בֵּיהּ וְאָמַר לִיהּ קוּם אֶכּוּל אֲרִי

ו וַיֵּבֶט וַהֲנִה מִרְאֵשׁוֹ עֵגֶת רְצִפִים וְצִפְחַת מִים
וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיִּשְׁכַּב: ז וַיֵּשֶׁב מִלְּאֵךְ יְדוּהָ ו
שִׁנִּית וַיַּעַבְבוּ וַיֹּאמֶר קוּם אֶכֶל כִּי רַב מִמֶּנִּי

(6) And he looked and at his head there was a cake baked on hot coals and a flask of water. He ate and drank and again, lay down. (7) And the angel of the Lord returned to him again; and he touched him and said: Arise and eat as the

RASHI

רש"י

(6) **עגת רצפים** — *A cake baked on hot coals.*

(ו) עֵגֶת רְצִפִים. חֲרָה הַנֶּאֱפָה עַל גְּבִי גְחָלִים:

סגִי מִנֶּה אֲרָחָא: ח וְקָם וְאָכַל
וּשְׁתִּי וְאָזַל בְּחֵילָא דְאֲכִילָתָא
הָהִיא אַרְבַּעִין יָמִין וְאַרְבַּעִין
לַיְלֹון עַד דְּאָתָא לְטוּרָא
דְּאֲתַגְלִי עֲלוּהִי יְקָרְבָא דִּי
לְחֹרְבָא: ט וְעַל תַּמָּן לְמַעְרָתָא
וּבַת תַּמָּן וְהָא פִּתְגָמָא דִּי

הַדָּרֶךְ: ח וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בְּכַח ו
הָאֲכִילָה הָיָא אַרְבַּעַיִם יוֹם וְאַרְבַּעַיִם לַיְלָה עַד
הָרַ הָאֱלֹהִים חֲרֹב: ט וַיָּבֵא־שָׁם אֶל־הַמַּעְרָה וַיֵּלֶן
שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְדוּהָ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה
אֵלֶיּהוּ:

עמיה ואמר ליה מה לך כא אליהו:

journey is too much for you. (8) So he arose and ate and drank, then he went with the strength of this meal for forty days and forty nights up to the mountain of the Lord, Choreiv. (9) And he came there to the cave and he lodged there. And behold! The word of the Lord came to him. And He said to him: What are you doing here, Eliyahu?

RASHI

רש"י

(9) **To the cave** — *This is the cleft in the mountain rock where Moshe stood (see*

Exodus 23:22).

WRITINGS Psalms 44

כתובים תהלים פרק מד

ד אָרום לֹא בְּגִבּוֹרַת סִפְהוֹן
יְרִיתוּ אַרְעָא וּתְקוּף אֲדַרְעִיהוֹן
לֹא פִרְקַת לְהוֹן אָרום יְמִינְךָ
וְאֲדַרְעַ גְּבוּרַתְךָ וְנִהוּר זִיו
יְקָרְךָ אָרום כֹּל זְמַן דְּעַסִּיקוּ
בְּאוּרֵיתָא אֲתַרְעִיתָא בְּהוֹן:

ד כִּי לֹא בְּחַרְבָּם יְרָשׁוּ אֶרֶץ וּזְרוּעֵם לֹא־הוֹשִׁיעָה
לָמוּ כִּי־יְמִינְךָ וּזְרוּעֶךָ וְאוֹר פְּנִיךָ כִּי רָצִיתָם:
ה אֲתַתָּה־הוּא מֶלֶךְ אֱלֹהִים צִוְּהָ יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: ו בְּךָ
צָרִינוּ נִגְנַח בְּשִׁמְךָ נְבוֹס קַמִּינוּ: ז כִּי לֹא בְּקִשְׁתִּי

ה אַנְתָּה הוּא מֶלֶךְ אֱלֹהִים בְּעֲדָנָא הָדָא פְּקֵד פּוֹרְקָנוֹת דְּבֵית יַעֲקֹב: ו בְּמִימְרֶךָ מְעִיקָנָא נִגְנַח בְּשִׁמְךָ
נִכְבוֹשׁ כֹּל דְּקִימִין עֲלָנָא: ז אָרום לֹא בְּקִשְׁתִּי

(4) For they did not come into possession of the Land by their own sword, nor did their own arm save them; rather, it is by Your right hand and Your arm and the light of Your countenance, because You did favorably accept them. (5) You are my King, O God; command the salvations for Yaakov. (6) Through You will we push down our enemies; through Your Name will we tread upon those who rise up against us. (7) For I do not trust in my bow,

RASHI

רש"י

(ד) כִּי רָצִיתָם. לְשׁוֹן רָצוּי: (ה) צִוְּהָ יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.

(5) **Command the salvations for Yaakov**

גַּם עֲתָה: (ו) נְבוֹס קַמִּינוּ. נְרַמוֹס אוּיְבִינוּ:

— *Now also.* (6) **נבוֹס קַמִּינוּ** — *We will*

trample our enemies.

אֲבֹתָהּ וְחַרְבֵי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי:

אֲנִי רַחֵץ וְסִפִּי לֹא תִפְרוֹק
תִּי:

and my sword will not save me.

Mishnah Pesachim, chapter 7

משנה פסחים פרק ז

(1) How does one roast the Pesach [offering]? We bring a spit of pomegranate wood [since this is a very dry wood, no moisture escapes; if moisture would escape, the Pesach would be partially cooked], thrusting it into its mouth until it reaches its rectum; he then places its knees and its entrails inside its cavity: These are the words of Rabbi Yose HaGalili. Rabbi Akiva says: This would be considered cooking, rather, they are [also placed on the spit and] hung outside it. (2) One may not roast the Pesach either on a metal spit or on

א כיצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון, ותחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, כמין בשול הוא זה, אלא תולין חוצה לו: ב אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא. נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו. נטף מרטבו על החרס וחזר עליו, יטול את מקומו. נטף מרטבו על הסלת, יקמוץ את מקומו: ג סכו בשמן תרומה, אם חבורת כהנים, יאכלו. אם ישראל,

a grill [the heat of the metal would partially roast the flesh while it must be roasted directly on the fire]. [However, where the grill is perforated, it is permitted.] Rabbi Tzadok says: It once happened that Rabban Gamliel said to Tavi, his slave: Go out and roast for us the Pesach offering on a [perforated] grill. If it touched the earthenware [wall] of the oven [resulting in that area not being roasted by the fire, then] he pares its place. If some of its juice dripped onto the earthenware [wall] and then dripped back onto it, [since it is absorbed into the flesh,] he must remove its place [to the depth of a finger]. If some of its juice fell onto some [scalding] flour, he removes a handful [of flour] from its place [and burns it as he would any other disqualified sacrificial flesh]. (3) If he smeared it with oil of *terumah* [smearing it with oil or fruit juice does not constitute cooking]. If those included in the count are priests, they may

רבנו עובדיה מברטנורא

א כיצד צולין. שפוד של רמון. ולא שאר עצים דמפקי מיא והוי ליה בשל מבושל במים, ורמון לא מפיק מיא. ובשפוד של מתכת לא, כדלקמן, דחם מקצתו חם כולו ונצלה מחמת שפוד, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי דבר אחר: כמין בישול הוא זה. שמתבשלין בני מעיו לתוכו כבתוך הקדירה: תולין חוצה לו. תוחבן בשפוד למעלה מפיו של טלה. והלכה כר' עקיבא: ב אמר ר' צדוק וכו'. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, ואם אסכלה מנוקבת היא כשרה ואמר ר' צדוק וכו'. והלכה כר' צדוק: נגע. הפסח: בחרסו של תנור יקלוף. מן הפסח מקום הנוגע בתנור, שנצלה שם מחום חרס התנור ולא צלי אש הוא: נטף מרטבו על החרס וחזר עליו. שחזר שומן שנתחמם מן החרס ונבלע בפסח: יטול את מקומו. ולא סגי בקליפה אלא בנטילה כעובי אצבע, דשומן נבעל בתוכו הרב, ואותו שומן צלי מן החרס הוא: נטף מרטבו על הסולת. והסולת רותחת דמצלי רוטב מחמת סולת, וההוא רוטב שבתוך הסולת אסור

eat it. But if composed of Israelites, then if it is raw [and therefore, did not become absorbed], they may rinse it, but if it is roasted [and as a result, is absorbed] he pares the outside. If he smeared it with oil of second tithes, he may not [place a value on the oil and] charge it to the members of those in the count [or credit it towards the payment of his portion], since second tithes may not be redeemed in Jerusalem. (4) [Although sacrifices offered by one who is defiled are not

valid,] five things are offered in a state of defilement, yet are not eaten in a state of defilement: The Omer, the two loaves, the showbread, public peace-offerings and the he-goats of the New moon. However, the Pesach which was offered in a state of defilement may [also] be eaten in a state of defilement since its very purpose is for eating [as is stated: "Each according to one's ability to eat shall be counted to a lamb" (Exodus 12:4)]. (5) If the flesh became defiled [and thus, may not be eaten], but the [sacrificial] fats remained [pure], its blood is not sprinkled [since the purpose of the Pesach offering is that its flesh is to be eaten at the *seder*, there is no purpose in sprinkling the blood]. If the fats became defiled but the flesh remained [pure], he sprinkles the blood. However, regarding other sacrifices, this is not so. Rather; though the flesh became defiled, the [sacrificial] fats remained [pure], so he sprinkles

אם חי הוא, ידיחנו. ואם צלי הוא, יקלוף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני, לא יעשנו דמים על בני חבורה, שאין פודין מעשר שני בירושלים: ד חמשה דברים באין בטמאה ואין נאכלין בטמאה, העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וזבחי שלמי צבור, ושעירי ראשי חדשים. הפסח שבא בטמאה, נאכל בטמאה, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה: ה נטמא הבשר והחלב קיים, אינו זורק את הדם. נטמא החלב והבשר קיים, זורק את הדם. ובמקדשין אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים, זורק את הדם:

רבנו עובדיה מברטנורא

למיכליה דהוי ליה צלי מחמת דבר אחר, הילכך יקמוץ את מקומו וישרוף אותו קומץ כשאר קדשים הפסולים: ג סכו בשמן תרומה. שמותר לסוך הפסח במי פירות: אם חי ידיחנו. דלא בלע: ואם צלי הוא. בעי קליפה משום דבלע: שאין פודים. מוכרים: מעשר שני בירושלים. ואפי' לאכלו בטהרה דכתיב (דברים יד) ונתת בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום: ד חמשה דברים. אין לך בצבור קרבן נאכל אלא אלו, וקרבן צבור דוחה את הטמאה דילפינן מפסח דכתיב ביה במועדו, ודוחה את הטמאה כשרוב הקהל טמאים, דהכי אמרינן איש כי יהיה טמא וגו', יחיד נדחה ואין צבור נדחין, ובקרבנות צבור כתיב (במדבר כט) אלה תעשו לה' במועדיכם, כמו שנאמר בפסח במועדו, ואשמועינן מתניתין דאע"ג דקרבין בטמאה לאפוקי צבור ידי חובתן, אין נאכלין בטמאה. והא דתני חמשה דברים, ולא תני קרבנות צבור כו', מנינא למעוטי חגיגת הרגלים כולם, דדמו לקרבן צבור משום דאתו בכנופיא באסיפת חברים לרגל ואינם דוחים את הטמאה כדרך שאין דוחים את השבת: זבחי שלמי צבור. כבשי עצרת, שאין שלמים אחרים לצבור: ושעירי ראשי חדשים. ולא תני שעירי רגלים, דכיון דאשמועינן זבחי שלמי צבור שהם מיני דמים ואין נאכלין בטמאה הוא הדין לכל שאר מיני דמים, ולא אצטרף למיתני שעירי ראשי חדשים אלא משום דלא כתיב בהו מועד וסלקא דעתך אמינא לא לדרחו את הטמאה דהא כל קרבנות צבור ממועד נפקא לן דכתיב בכולהו אלה תעשו לה' במועדיכם: שלא בא מתחלתו אלא לאכילה. שבשנצטוה עיקר מצות פסח לאכילה נצטוה דכתיב (שמות יב) לפי אכלו, וכי שרייה רחמנא לאתויי בטמאה, מאיש נדחה ואין צבור נדחין, אדעתא למיכליה שרייה: ה נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם. דעיקר פסח לאכילת אדם אתי: ובמקדשין אינו כן. שאפילו נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם: ו נטמא הקהל. בטומאת מת, שאין פסח נדחה מפני הטמאה אלא מטומאת מת: יעשו בטמאה.

the blood. (6) If the community or its majority became defiled [from corpses], or if the priests were defiled [from corpses] and the community remained pure it, [the Pesach offering] is performed in a state of defilement. However, if a minority [of the community] became defiled, then those who are pure, observe the first Pesach, while those defiled, observe the second [Pesach]. (7) If a Pesach offering whose blood was sprinkled was discovered to have been defiled, the *Tzitz*

ו נטמא הקהל או רבו, או שהיו הפהנים טמאים והקהל טהורים, יעשה בטמאה. נטמא מעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני: ז הפסח שנזרק דמו, ואחר כך נודע שהוא טמא, הציץ מרצה. נטמא הגוף, אין הציץ מרצה, מפני שאמרו, הנזיר ועושה פסח, הציץ מרצה על טמאת הדם, ואין הציץ מרצה על טמאת הגוף. נטמא טמאת התהום, הציץ מרצה: ח נטמא שלם או רבו, שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה. נטמא מעוטו, והנותר, שורפין אותו בחצרותיהן

effects atonement [i.e., facilitates the acceptability of the offering, (see Exodus 28:38 and Rashi there) and it is not necessary to observe the second Pesach]. But if the person's body was found to have been defiled [by a corpse], then the *Tzitz* does not effect atonement [and he must observe the second Pesach]. For they said: [Regarding] the Nazir and the one who performs the Pesach [service], the *Tzitz* effects atonement in the event of defiled blood, but the *Tzitz* does not effect atonement for the defilement of the person. However, if he becomes defiled from the defilement of the deep, [i.e., it was now first discovered that there had been a corpse buried beneath where he had stepped] the *Tzitz* effects atonement [this dispensation is based on an Oral Tradition from Moshe at Sinai]. (8) If the whole or the greater part of it became defiled, it must be burned before the Temple [in order to embarrass them in public, so that in the future they would be more careful in guarding it from becoming defiled] with wood of the Temple pile [so as not to embarrass one who doesn't have wood]. If a lesser part of it became defiled, or that which was left over [after the time proscribed for eating and has thus, become

רבנו עובדיה מברטנורא

ואפילו טמאים יחידים, דהא [פסח] דטהורים גופיהו בטומאה אתו משום כהנים, שאין קרבן צבור הבא בטומאה חלוק, מאחר שקרבן רובם בא בטומאה אף היחידים עושים בטומאה: ז ואחר כך נודע שהוא טמא. הפסח או הדם: הציץ מרצה. ופטור מפסח שני: נטמא. בעליו טומאת הגוף במת: אין הציץ מרצה. וחייב בפסח שני, דהא בשעת זריקה לאו בר מעבד פסח הוא, דרחמנא דחיייה: הנזיר. דכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו [וגו'] והימים הראשונים יפלו, דאם נטמא במת קודם הבאת קרבנותיו סותר: הציץ מרצה על טומאת הדם. ותגלחתו כשרה ומותר לשתות יין וליטמא למתים: ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. ואם [טמא] בשעת הבאת קרבנותיו סותר הכל: נטמא גופו בטומאת התהום. כל טומאת מת שלא ידע בה אדם קודם לכן נקראת טומאת התהום: הציץ מרצה. דהלכה למשה מסיני שהותר טומאת התהום להם, כיון שלא הכיר בה אדם בטומאה זו מעולם, ואם נודע לו בטומאה זו אחר שהקריב פסחו אין צריך לעשות פסח שני. וכן נזיר שנודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו אין צריך להביא קרבן טומאה. ולא אמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת בלבד: ח לפני הבירה. כל המקדש כולו קרוי בירה. ושורפין אותו שם כדי לביישן שיזהרו שלא יבואו עוד לידי טומאה: מעצי המערכה. שלא לבייש את מי שאין לו עצים: נטמא מייעוטו. וכן נותר של פסח טהור: הציקנין. העצרנין. צרי עין שורפין אותו מיעוט שנטמא, והנותר מפסח טהור, לפני הבירה:

disqualified as *notar*] it is burned in their courtyards or on the rooftops with their own wood. The miserly burn it before the Temple in order to benefit from the wood of the Temple pile. (9) A Pesach offering that was taken out [of Jerusalem on the fourteenth and had, thus, become disqualified] or had become defiled [on the fourteenth], must be burned immediately [before the Festival, since the offering, itself, has become disqualified]. If the owners had become defiled or have died [since the offering itself has not become disqualified] it must become disfigured [i.e., allowed to become disqualified as *notar*] and is burned on the sixteenth [because disqualified, sacrificial parts are not burned on the Festival]. Rabbi Yochanan ben Berokah says: This, [case] too, [where the owner became defiled or died before the priest splashed its blood] must be burned immediately because there is no one to eat it [i.e., the flesh never became permissible for eating]. (10) The bones [since they may not be broken, the marrow contained within cannot be eaten and subsequently it becomes *notar*], the sinews and the leftover [any flesh remaining on the morning of the fifteenth becomes *notar*] are burned on the sixteenth. If the sixteenth falls out on Shabbat, they are burned on the seventeenth because they [disqualified, sacrificial parts] do not override Shabbat or a Festival. (11) Anything which may be eaten in a large ox, may be eaten in a small kid, including the top of the shoulder blade and the cartilage [excluding those parts of a small kid that become hard and inedible in a full-grown ox]. If one breaks a bone of a pure Pesach offering he

או על גגותיהן מעצי עצמן. הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל להנות מעצי המערכה: ט הפסח שיצא או שננטמא, ישרף מיד. נטמאו הבעלים או שמותו, תעבר צורתו וישרף בששה עשר. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אף זה ישרף מיד, לפי שאין לו אוכלין: י העצמות, והגידין, והנותר, ישרפו בששה עשר. חל ששה עשר להיות בשבת, ישרפו בשבעה עשר, לפי שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב: יא כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך, וראשי כנפים והסחוסים. השובר את העצם בפסח הטהור, הרי זה לוקה ארבעים.

רבנו עובדיה מברטנורא

ט הפסח שיצא. חוץ לחומה: ישרף מיד. בארבעה עשר, ולא צריך לאשהווי עד הבוקר של חמשה עשר כדי שתעובר צורתו דהיינו שיבא לידי נותר. ומיהו ביום טוב לא מצי שריף ליה דאין שורפין קדשים ביום טוב: נטמאו בעלים או שמתו. אין פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר: תעובר צורתו. ימתין עד שיבא לידי נותר ואחר כך ישרפנו: אף זה ישרף מיד. ר' יוחנן בן ברוקה לא פליג אתנא קמא אלא כשנטמאו הבעלים או מתו קודם זריקת הדם דלא איחוי בשר באכילה והוה ליה בפסולו בגופו. ואין הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: י העצמות. שאינו יכול לשברן מפני שנאסרה שבירת עצם, ונותר בהן מוח וטעון שריפה: והגידין. שהן אסורין באכילה ואין חייבין עליהן מן התורה, כגון שומנו של גיד הנשה שהוא מותר אלא שישאל קדושים נהגו בו איסור. אי נמי, הגיד החיצון הסמוך לבשר שהוא אסור ואין חייבין עליו. ומן התורה הוי נותר. ולאכלו אי אפשר דרבנן אסרוהו: והנותר. בשר פסח שנתעצלו באכילתו ונתותר: בששה עשר. שהוא חולו של מועד. אע"פ שנפסל בבוקר ראשון, אין ראוי לשרפו ביום טוב, דשריפת קדשים עשה, ויום טוב עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: יא כל הנאכל בשור הגדול. שכבר הוקשה כל העתיד להקשות בו: יאכל בגדי הרך. ראוי לאכילה בפסח בן שמונה ימים. אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנן עליו בפסח אע"פ שעבשו הוא רך, הואיל וסופו להקשות: וראשי כנפים והסחוסים. הכי קאמר, ומהו הנאכל בשור הגדול, ראשי כנפים, הסחוס שקורין טנרו"ס בלע"ז שבראש כף הכתף ושאר סחוסים כגון תנוך האוזן וסחוסי החזה

receives forty lashes. But one who leaves over flesh from a pure [offering until the morning], or one who breaks [a bone] of a defiled offering, is not whipped forty [since the offering is not valid. In the case of *notar*, he is not liable because this a לעשה לאו הניתק לעשה (— a negative commandment that is said to be “attached” to a remedy by the subsequent

fulfillment of a positive commandment, as the verse states: “And do not not leave any of it over until the morning. Any of it which is left over until morning must be burned in fire.” (Exodus 12:10) Thus, if someone transgressed the negative commandment and left over some of the Pesach lamb on the following morning, he may exonerate himself from the punishment that he has just incurred by fulfilling the positive commandment which is attached, that is, he can burn the remainder in fire). (12) If a limb projected outside [its boundary, in the case of קדשי קדשים, the boundary is the Temple courtyard, while in the case of קדשי קלים, the boundary is the walls of Jerusalem. In the case of the Pesach offering in addition to having the boundary of קדשי קלים, it also may not be removed from its group, and flesh that has been removed, may not be eaten], he cuts it until it reaches the bone [since he may not break a bone of the Pesach] and pares the flesh until he reaches the joint and then cuts it [the limb] off. However, regarding other sacrifices [where a limb projected outside its boundary], he chops it off with a cleaver, as they are not subject to the prohibition of breaking a bone. From the doorstep inward [of the Jerusalem gates] is considered inside [the city limits and קדשי קלים may be eaten there]; from the doorstep and outward, is considered outside. The windows and the thickness of the walls are considered inside. (13) [This Mishnah follows the view of Rabbi Yehudah who maintains that before a group sits down to eat from the Pesach offering, they may split into two groups (see Pesachim 86a), thus] if two groups were eating in one room,

רבנו עובדיה מברטנורא

והצלעות הקטנות שבסוף השדרה, הואיל ובשור הגדול נאכלים על ידי שליטה, יאכלו בגדי הרך, צלי: אבל המותר **בטהור וכו'.** דכתיב (שמות יב) לא תותרו ממנו עד הבוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר, אם עברת על לאו, קיים עשה שבו ואינך לוקה. אי נמי, דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: **והשובר בטמא וכו'.** דכתיב (שם) ועצם לא תשברו בו, בבשר מוזהר על שבירת עצם, ואינו מוזהר על שבירת עצם בפסול: **יב אבר.** מן הפסח: **שיצא מקצתו.** חוץ למחיצתו. וצריך לחתוך את היוצא, דכתיב (שמות כב) ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, ודרישנן ביה, כל בשר שיצא בשדה כלומר שיצא חוץ למחיצתו, כגון קדשי קדשים שיצאו חוץ לעזרה וקדשים קלים שיצאו חוץ לירושלים, אותו בשר היוצא, טריפה הוא ולא תאכלו: **חותך.** את הבשר היוצא טיב עד שמגיע לעצם: **וקולף.** את הבשר שלא יצא לחוץ עד שמגיע לפרק שמתחברים שם שני עצמות, ואוכל את הבשר שקלף שהרי לא יצא, וחותר את הפרק ומשליך כל העצם שיצא מקצתו: **ובמוקדשים.** בשאר קדשים חוץ מן הפסח: קוצץ בקופיץ. אותו מקצת האבר שיצא. ובפסח אינו יכול לעשות כן מפני שהוא מוזהר על שבירת עצם: **מן האגף ולפנים כלפנים.** אגף קרי כל מקום הגפת הדלתות שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרים דהיינו [משפת הפנימית של עובי הפתח עד מקום הנקישוה. מן האגף ולפנים, דהיינו] תוך העיר ממש, **כלפנים.** ואוכלים שם קדשים קלים: **מן האגף ולחוץ.** דהיינו ממקום הנקישוה ולחוץ כלחוץ: **החלונות.** שבחומת ירושלים. ועובי ראש

אבל המותר בטהור והשובר בטמא, אינו לוקה את הארבעים: **יב אבר שיצא מקצתו,** חותר עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק, וחותר ובמקדשין קוצץ בקופיץ, שאין בו משום שבירת העצם. מן האגף ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ. החלונות, ועובי החומה, כלפנים: **יג שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד,** אלו הופכין את

one group may face one direction and eat while the other group may turn in the other direction and eat, with the kettle [used to dilute the wine with hot water] dividing between them [thus, in effect, becoming two distinct groups]. [However, an individual from one group may not eat with another group once he sits down to eat. Therefore,] when the waiter [who belongs to one of the groups] rises to dilute the wine [for the other group], he closes his mouth and turns his face [from the other group, showing that he is not eating with them] until he reaches his own group and then eats. A bride [however, being that she is bashful,] may turn her face away and eat [since this is not indicative of leaving one group to join another].

רבנו עובדיה מברטנורא

החומה בגנה, כלפנים: יג שתי חבורות שהיו אוכלות. פסח אחד: אלו הופכים פניהם הילך ואלו הופכים פניהם הילך. ואפילו נראים כשתי חבורות על פסח אחד לא אכפת לך, דרחמנא אמר (שם יב) על הבתים אשר יאכלו אותו, דמשמע שני בני אדם אוכלין פסח אחד בשני בתים, דכתיב יאכלו [שנים], אותו חד פסח, [בתים] שנים. אבל אדם אחד אינו אוכל בשני מקומות, ולהכי מוקי בבית אחד יאכל, שאין אחד אול בשני בתים. ושתי חבורות ההופכות פניהם כשני בתים דמי: והמיהם. שמחממין בו את החמין שמוזגים בו היין, רשאי ליתן באמצע כדי שיהא נוח לשתיהן למזוג לכאן ולכאן. ואע"פ שמפסיק בין החבורות, לא אכפת לך: וכשהשמש. המשמש לשתיהן עומד מחבורה אחת שהתחיל לאכול הפסח עמה ומוזג לחבורה האחרת: קופץ את פיו. סוגר ובולם את פיו ומחזיר את פניו לצד חבורתו, שלא יחשדהו שהוא אוכל עם החבורה האחרת, דאין אדם אוכל בשתי חבורות כדאמרן: והכלה. שהיא בושה, רשאה להפוך פניה לצד אחר ולאכול, דפסח נאכל בשתי חבורות:

Gemara Pesachim, 86b

גמרא מסכת פסחים דף פ"ו ע"ב

[We learned in the Mishnah:] A bride may turn her face away. What is the reason? Rabbi Chiya bar Abba said in the name of Rabbi Yochanan: Because she is modest [as she is the focus of attention]. Rabbi Huna, the son of Rabbi Natan visited the home of Rabbi Nachman bar Yitzchak. They asked him: What is your name? He replied: Rabbi Huna. They said: Won't you sit down on the couch [the couch was usually reserved for distinguished guests], so he sat. They then offered him a goblet which he accepted at the first invitation, but drank it in two times and did not turn his face away [from them]. They asked him: What is the reason that you called yourself Rabbi Huna? That is my name [and I have been called Rabbi Huna since childhood]. What was the reason, that, when we asked you to sit on the couch you did so [rather than sit on the floor or on a chair, as is customary]? He replied: Whatever it is that the host tells you, you should comply. What is the reason, that, when the goblet was offered to

הכלה הופכת את פניה וכולי. מאי טעמא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מפני שהיא בושה. רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי רב נחמן בר יצחק אמרו ליה מה שמך אמר להו רב הונא אמרו גיתב מר אפוריא גיתב יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתיה בתרי זימני ולא אהדר אפיה. אמרו ליה מאי טעמא קרית לך רב הונא אמר להו בעל השם אני מאי טעמא כי אמרו לך גיתב אפוריא יתבת אמר להו כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא. מאי טעמא כי

you, you took it at the first invitation? He replied: One may show reluctance to a minor person [by refusing, in a polite manner, at the first invitation], but one may not refuse a great person. Why did you drink it in two times? He replied: Because it was taught: One who drinks his goblet in one go, is greedy; in two, shows good breeding; in three, is arrogant. Why did you not turn your face away? He replied: We learned: A bride turns her face away. Rabbi Yishmael, the son of Rabbi Yose visited the house of Rabbi Shimon, the son of Rabbi Yose ben Lekunya. They offered him a goblet, which he accepted at the first invitation and drank at one time.

They said to him: Do you not agree that, one who drinks his goblet in one go, is greedy? He replied: This does not refer to the cup that is small, the wine is sweet and my stomach [which is] broad. Rabbi Huna said: The members of a company enter three at a time [the waiter does not have to serve less than three], but [they may] depart even singly [even though this causes extra hardship to the waiter]. Said Rabbah: That holds true only if they enter at a time when people generally enter [thus, the last one is not stretching the meal longer than the others], and provided that the waiter has taken notice of them [that they notified him of their intention to leave singly]. Ravina said: And they make full payment, with the last one paying the extra; but the law does not agree with him.

זוהר פנחס דף רי"ג ע"ב

רבי יהודה פתח ואמר (תהלים פ"ו) שְׁמֵרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ וְגוֹמֵר. סוּפִיָּה דְקָרָא אֵית לְאִסְתַּכְלָא וּלְבַתֵּר קָרָא כְּלָא. סוּפִיָּה דְקָרָא כְּתִיב הַבּוֹטָח אֱלֹהֵי הַבּוֹטָח בְּךָ מִבְּעֵי לִיָּה מֵאֵי הַבּוֹטָח אֱלֹהֵי אֱלָא כְּבִיכּוֹל דְּוֹד מִבְּטַח לִיָּה דְלֵא יַעֲבֵר לִיָּה פְּלִגּוֹת לִילִיָּא בְּשִׁנְתָּא כְּמָה דְכְּתִיב (שם ק"ט) חַצּוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ. קָמְתִי מִבְּעֵי לִיָּה אֱלָא אָקוּם וְאִתְקַשֵּׁר בְּךָ לְעֵלְמִין. שְׁמֵרָה נַפְשִׁי שְׁמוֹר מִבְּעֵי לִיָּה וְהָא תְּנִינָן דְּלִית אֵת בְּאוֹרֵייתָא דְלֵא אֵית בְּהָ רוֹזִין עֵלְאִין וְנִקְרִין שְׁמֵרָה לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא קְאָמֵר שְׁמֵרָה לְהוּוּא חוּלְקָא דְאִתְאַחַד בֵּיה נֶפֶשׁ דְּכַד נֶפֶשׂא נִפְקָא מְהֵאֵי עֵלְמָא אִתְיָא לְמִירַת עֵלְמָא אֵי זְכִי כְּמָה חִילִין עֵלְאִין נִפְקִין לְקַבְלָה וּלְנִמְרָא לָהּ וּלְאֵעֲלָא לָהּ בְּמִדּוֹרָא דְּרוּבְתָהָ וְהֵאֵי ה' נְטִיר לָהּ לְאִתְאַחַדָּא עִמָּה בְּרִישׁ יְרַחֵי וְשַׁבְתֵּי וְאֵי לָא זְכִי כְּמָה גְּרִדֵּי טְהִירִין אִזְדַּמְנִין לְקַבְלָה וְדָחוּ לָהּ לְבַר וּוֵי לְהֵחֵא נֶפֶשׂא דְּמִתְנַגְלָלָא בְּרִיקְנֵיָא כְּאִבְנָא בְּקוּסְפִיתָא הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שמואל א' כ"ה) וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֵיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקַּלַּעַ. וְדוֹר בְּעֵי בְּעוֹתִיָּה קָמֵי קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְאָמֵר שְׁמֵרָה נַפְשִׁי דְלֵא יְדָחוּן לָהּ לְבַר וְכַד מְטִי לְקַבְלָה יִפְתָּחוּן לָהּ פְּתָחוּן וְתַקְבֵּל לָהּ קָמֵךְ. כִּי חָסִיד אֲנִי וְכִי חָסִיד אִקְרִי אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה אֵין דְכְּתִיב (ישעיה נ"ח) חֲסִדֵי דְוֹד הִנְאָמְנִים בְּגִין בְּךָ שְׁמֵרָה נַפְשִׁי דְלֵא תִשְׁבּוֹק לָהּ לְמַהֲדָ לְבַר. רַבִּי יִצְחָק אָמֵר כָּל בַּר נֶשׁ דְּאֵית לִיָּה חוּלְקָא כְּצַדִּיק יְרִית לְהֵאֵי אַרְזִין כְּמָה דְכְּתִיב (שם ס') וְעַמְדָּ כָּלֵם צַדִּיקִים וְגוֹמֵר וְהֵאֵי צַדִּיק חָסִיד אִקְרִי אָמֵר דְּוֹד בְּתַר דְּהֵאֵי אֵתֵר אֲחִידָנָא חָסִיד אֲנִי. וּבְגִין בְּךָ

יְהוּוּ לְךָ כְּפֵא קַבְלָתְ בְּחַד זִמְנָא אָמֵר לְהוּ מְסַרְבִּין לְקַטְוִן וְאֵין מְסַרְבִּין לְגִדּוֹל. מֵאֵי טַעְמָא אֲשֵׁיתִיָּה בְּתַרִּי זִמְנֵי אָמֵר לְהוּ דְתַנְיָא הַשׁוֹתֶה כּוֹסוֹ בְּבַת אַחַת הָרִי זֶה גְּרַגְרָן. שְׁנַיִם דְּרָךְ אַרְזִין שְׁלִשָּׁה מְגִסֵי הָרוּחַ. מֵאֵי טַעְמָא לֵא אֲהַדְרֵת אַפְךָ אָמֵר לְהוּ כְּלָה הוֹפְכַת פְּנֵיהָ תַנּוּ. רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בְּרַבִּי יוֹסִי אֶקְלַע לְבִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי כֵּן לְקוֹנֵיָא יְהוּוּ לִיָּה כְּפֵא קַבְלִיָּה בְּחַד זִמְנָא וְשִׁתִּיָּה בְּחַד זִמְנָא אָמֵרִי לִיָּה לֵא סָבַר לָהּ מַר הַשׁוֹתֶה כּוֹסוֹ בְּבַת אַחַת הָרִי זֶה גְּרַגְרָן אָמֵר לָהּ לֵא אָמְרוּ בְּכוֹסְךָ קָטָן וְיִינָךְ מִתּוֹק וְכָרִסִּי רַחֲבָה. אָמֵר רַב הוֹנָא בְּנֵי חֲבוּרָה נִכְנָסִין בְּשִׁלְשָׁה וְיוֹצְאִין אֶפְיִלוּ בְּאַחַד. אָמֵר רַבָּה וְהוּא דְעִיל בְּעִידָנָא דְרַגְלֵי לְמִיעַל וְהוּא דְרַגְשׁ בְּהוּ דִּיילָא. אָמֵר רַבִּינָא וְנִתְנִין שְׂכַר דְּמִים וְצָרִיד הֶאֱחָרוֹן לְהוֹסִיף דְּמִים. וְלִית הִלְכְתָא כּוֹתִיָּה: